

A socialpolitika szerepe az állam életében.

Írta : DR. Dvorzsák Dezső.

«A tudománynak gazdag ágai
Egy Organismus sok külön vonása
Együtt ígéző csak.»

Madách: «Az ember tragédiája.»

Az állam, mint a közületek leghatalmasabbja, magába foglalja az összes közületeket, mert ha közelebről vizsgáljuk őket, azonnal észre vesszük, hogy mindegyik az emberi eszmének csak egy-egy oldalát igyekszik megvalósítani. Minden közület, amely az államon belül létezik bizonyos meghatározott ezek szolgálatában áll, kizárólag ennek az egyetlen célnak el, illetve szenteli tevékenységét. Ezek után felmerülhet az a kérdés, hogy az állam talán mindezeknek a céloknak megvalósítója, vagy ezeknek a közületeknek összefoglalata? Erre határozott nemmel kell felelnünk, mert ha az állam, a nemzet csak ennyit tenne, igaz, nagy hivatást teljesítene, azonban az alkotó erő mégis csak hiányozna nála. Bár hasonlíthatjuk a közületek kifejtette egyes tevékenységeket a munkamegosztáshoz s az állam, mint a legnagyobb közület, ténykedését a munkaegyesítéshez, ez az állam feladatkörét még sem fogja teljesen fedni, mert az állam mással is járul az emberi megvalósításához. Hem szabad szem elől téveszteni, hogy a gazdasági életben a munkamegosztás és egyesítés a javak termelésénél jó tekintetbe, amelyek mint ilyenek, bár lehetnek egyedileg a legértékesebbek, de mégis csak élettelen dolgok. Itt minden a gazdasági főelv szerint igazodik. A lehető legnagyobb előnyt elemi a lehető legkisebb áldozat árán. Ezt a célt szolgálja a gazdasági életben a munkamegosztás és a munkamegosztás, így lehet olcsón és jól termelni. Ez áll a maga teljes egészében a gazdasági életben, de nem az állam életében. Itt nem viszonylik az egyén az államhoz, mint a rész az egészhez, itt akaratok, célok állnak egymással szemben, itt öntudatos alanyok vívják küzdelmeiket. Ez már tájékoztat bennünket arról, hogy lényegében mégis csak másról van szó. A közületek külön céljai nem pusztán alkotórészei az állami célnek, az államm cél pedig nem csupán ezek összessége. Az állami cél az egyéni és közületi célok eredőjének nem tekinthető. Az állam az egyetemes emberi megvalósításán dolgozik, ennek keresztülvitele a célja és mert ez a cél a legmagasabban áll, azért az öncél s így az állam is az. Ezen egyetemes emberi tartalmat adja részben a vallás,

a társadalom és egyéb közületek. Az egyetemes emberi útját mutatja a socialpolitika is.

Lássuk, mi is az a socialpolitika ? Egyik nagy socialpolitikai író a következőket mondja : «Socialpolitik im allgemeinen Sinne des Wortes ist die Gesamtheit der Massnahmen, welche die im Gesamtinteresse erforderliche Einwirkung auf die socialen Verhältnisse, d. h. auf die Verhältnisse der zum Gemeinwesen gehörigen Gesellschaftsklassen, bezwecken.»¹⁾ Egy másik socialpolitikus szerint a socialpolitika azoknak a szabályoknak összesége, amelyek az osztályellentétek gyengítését célozzák.²⁾ Tehát a socialpolitika az a tudomány, amely az osztályokra tagosult társadalom ellentéteinek megoldásával foglalkozik. Ezen ellentétek különösen sűrűn fordulnak elő a gazdasági téren. Ezért a socialpolitika e téren fejt ki főként a tevékenységét. Mindebből következik, hogy a társadalmi politika a meglévőből alakítja a jövőt, a jelen és jövő viszonyát ok és okozatként értékeli s kerüli a társadalomnak megrázkódtatással járó átalakítását. Vagyis természeténél fogva reformáló, megelőző és nem forradalmi. Mihelyt a társadalmi osztályok összhangját megzavaró fejlődést tapasztal, igyekszik ezt eorrigálni, illetőleg megjelölni azokat az utakat, amelyeket az egésznek követnie kell, ha nem akar részeiben elsenyedni. Itt utalok dr. Vass József m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter szavaira, amikor többek közt. a következőket mondja : «A társadalmi rend tökéletlenségéből eredő bajokat . . . semmiesetre sem szabad közönyösen nézni és nem elégséges csak tünetileg gyógyítani akarni.» A socialpolitika főelve a megelőzés. E ponton érintkezik állam, és socialpolitika. Az állam az egyetemes emberi megvalósítására törekedvén a társadalom érdekek szerinti tagozódásába beleviszi a megértés szellemét, közelebb hozza az embereket egymáshoz. Az érdek elválasztó, az egyetemes emberi pedig az egyéneket összeforrasztó, egy magasabb közületi létre alkalmassá tevő eszköz. Az állam megelőzi az egyetemes érvényre juttatásával a társadalom szétesését. Ennek keresztülvitelére ad programot a socialpolitika. A socialpolitika világánál értékelhetjük igazán, hogy mit tett az állam a társadalmi osztályok egymásközi viszonyának consolidatiója terén. A socialpolitika az állam lelkiismerete, ő a sokratesi «γνώθι σεαυτὸν». Az egyének célja a felfelé törekvés. Ezt honorálja végeredményben a socialpolitika az alsóbb társadalmi osztályok emelésével.³⁾

A fentiekben megismertük a socialpolitika szerepét az állam életében. Most pedig vizsgáljuk közelebről a socialpolitika és a közegészségügy kapcsolatát. A közegészségügynek a socialpolitikához való viszonyát megállapítandó, utalok a közegészségnek Concha által adott s általunk is elfogadott meghatározására, mely szerint : «A közegészség (közhygienia) . . . vagy az emberek egészségi állapotának szoros összefüggését, vagy az

¹⁾ Dr. E. Van der Borcht : «Grundzüge der Sozialpolitik» Leipzig. 1904-Verlag von C. L. Hirschfeld, 1 oldal.

²⁾ Dr. Ernst Nölbing : «Grundlegung und Geschichte der Sozialpolitik» Berlin, Carl Heymanns Verlag 1927 3. oldal.

³⁾ Közegészségügyi feladataink. Az 1926. október 24—30-ig tartott közegészségügyi és társadalompolitikai értekezlet munkálatai Budapest. Franklin Társulat, XVIII. oldal.

egyesekek erejét meghaladó állapotoktól való feltételezettséget jelenti.»⁴⁾ Az erre vonatkozó szabályok összesége a közegészségügy. Mint a meghatározás is mutatja, a közegészségügy szabályozása körébe csak oly kérdéseket fog vonni, csak olyan feladatok megoldását tekinti kötelességének, amelyek az emberek nagyobb csoportját érintik, esetleg az egész társadalmat érdeklik. Továbbá a közegészségügy az egészséget fenyegető ártalmak elhárítására, vagyis a bajok megelőzésére törekszik (elsősorban⁵⁾) és csak másodlagos cél a gyógyítás. Itt is inkább a gyógyítás feltételeinek a megteremtése a cél és nem az egyes gyógyítása. A megelőzés jelentőségének bizonyítása, gondolom, felesleges, mert hisz a tudomány fejlettségét, a cultura színvonalát, nem a már bekövetkezett bajok megszüntethetőségének képességéből kell megítélnünk, hanem inkább abból, hogy valamely fenyegető baj, veszély elmaradása mennyiben köszönhető a tudománynak. A tudomány, tehát a közegészségügy is — ok és okozati kapcsolatok előrelátása, felismerése. A tudomány próbaköve a véletlen. Ahol ezzel az ismeretlennel számolnunk kell, ott a tudomány már nem tökéletes, vagyis köznapi nyelven szólva, nem megbízható. A véletlen adja a valószínűt, hiánya a bizonyosságot, az ismeretet. Tehát a véletlenség a tökéletlenségnek köszöni létét. A tökéletlenség a véletlen szülője. A közt érdeklő, megelőző természetű kérdések megoldása tartozik tehát a közegészségügy körébe. E két ponton rokontermészetű a socialpolitika és a közegészségügy. Ezért része is a közegészségügy a socialpolitikának.

A közegészségügy főcélja tehát az egészség megóvása (megelőző ténykedés) s csak alárendelt szerepe van a gyógyításnál. Itt merül fel a sokat vitatott kérdés, vajjon jogász vagy orvos álljon-e a közegészségügyi igazgatás élén. Gondolom ez a vita teljesen meddő és felesleges, mert ha azt vitatják, hogy a közegészségügyi kérdések megoldás« inkább orvosi, mint jogászi képzettséget igényel, erre csak azt válaszolhatjuk, hogy mihelyt a kérdés közegészségügyi, akkor köz-igazgatási. Ez pedig jogi tudást igényel. Mindenesetre az egyedül helyes megoldás az volna, hogy a közegészségügyi tisztviselő (e hatóság főnöke értendő alatta), úgy az orvosi, mint a jogi diplomával rendelkezék, mert csak így várható a közegészségügyi feladatok helyes, célszerű és minden tekintetben kifogástalan megvalósítása. Ha az nem lehetséges, akkor a jogász ismerje a higiéné szabályait, az orvos pedig sajátítsa el a közigazgatás alapelemeit, mert így orvos és jogász egymással szemben megértőbbek lesznek, egymás tudományszakjainak vívmányait elfogják ismerni és ez a másik véleményének honorálásában fog megnyilvánulni. Mert ugyan ki vonná kétségbe, hogy a logika alsóbbrendű, mert alapjául szolgál a jogtudománynak, vagy az orvostudománynak. A tudományok célját kell tekintenünk, ez pedig nem lehet az, hogy az orvostudomány a jogtudományt alsóbbrendűnek tekintse és megfordítva, esetleg a jogtudomány az orvostudományt tekintse kisebb értékűnek. Itt álljon a főszabály : «Salus rei publicae supreme lex esto.» Megemlítem e helyütt dr. Fenyvessy Béla vélemé-

⁴⁾ Concha Győző : Politika Budapest, 1905. II. kötet, 392. oldal.

⁵⁾ A megelőzés fontosságát fejtegeti dr. Weiss István «Egészségügyi politikánk alapelvei» című munkájában. Megjelent : «az Egészségügyi Reformiroda Közleményei» sorozatában Budapest, 1926.

nyét, amely szerint . . . nehézsége a közegészségtan eredményes tanításának az, hogy az egész orvosi oktatásunk a gyógyító működés irányában van beállítva. A praeventió gondolata az orvostanhalgatóknak idegen és fontosságát nehezen ismeri fel, köztudomású lévén, hogy az tisztán higienikus természetű működés jelen viszonyaink között a megélhetésre anyagi bázist nem biztosít.»⁶⁾ Tény az, hogy sok fájó kérdés van e téren, de annyi bizonyos, hogy az ország mai nehéz helyzete mellett, több jóakaratot, megértést, támogatást, mint amennyit akár a népjóléti, akár pedig a vallás- és közoktatásügyi ministerium e tekintetben tanúsít, kívánni nem lehet.

Ha ezeken a nehézségeken az ország sivár jelene miatt segíteni nem is lehet, elcsüggednünk a jövőt illetőleg még sem kell s orvos és jogász vállalva arra törekedjenek, amit *Győry Tibor* dr. oly szépen fejez ki egyik nagy népbetegség leküzdésénél, megjelölve az eszközöket és teendőket : «Először meg kell teremtenünk a népnek kellő mentalitását és a szükséges alapvető intézményeket, mert a törvény csak akkor jó, ha közóhajt fejez ki és ha minden részletében tényleg végre is hajtható.»⁷⁾ Ezeket szem előtt tartva kell működnie jogásznak és orvosnak, hogy e sivár jelen biztató jövőre változzék.

⁶⁾ «Közegészségügyi feladataink») című, fentebb idézett munka 33. odala.

⁷⁾ U. o. 248. oldal.